

LUDWIG WITTGENSTEIN’NİN FELSEFE VE FİLOZOF KAVRAMLARINA BAKIŞI

Seyit Ahmet ATAK*

Özet / Abstract

Wittgenstein bütün felsefe problemlerini bir dil problemine indirgemeye çalışmıştır. Bu çerçevede dil-düşünce, dil-mantık, dil-felsefe gibi kavramlar arasındaki nasıl bir ilişkinin olması gerektiğini göstermeye gayret etmiştir.

Bu ilişkileri ortaya koyabilmesi içinde felsefenin ve filozofun çalışma alanlarını, metotlarını ve temel kaygılarını en iyi şekilde belirlenmesi önemli bir zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır.

Felsefe ve filozof kavramlarının yüklediği birçok değişik anlamlar içersinde tanımlamak, çözümlenmek, açıklamak ve özelliklerini ortaya koymak bize felsefenin ve filozofun neleri yapıp yapamayacağı konusunda önemli bilgiler verecektir.

Anahtar Kelimeler: Wittgenstein, Felsefe, Filozof, Dil, Dil Felsefesi

LUDWIG WITTGENSTEIN’S VIEW ON THE CONCEPTS OF “PHILOSOPHER” AND “PHILOSOPHY”

Wittgenstein tries to reduce all of the philosophical problems to only linguistic ones he aims to show that what kinds relations must be between the language-thought, language-logic and language-philosophy as well.

To bring into light these relations, the duties, methods and main concerns of philosopher and philosophy must be determined appropriately, which is an important obligation.

It will give us considerable knowledge about what can be done by philosophy and philosopher to define, analyse and explain the concepts in the many senses which are carried by the concepts.

Key Words: Wittgenstein, Philosophy, Philosopher, Language, Language Philosophy

Giriş

Felsefe tarihine bir göz attığımızda, sayısız filozof, pek çok felsefi akım ve birbirinden ayrılmış felsefi dönemler görülür. Bu filozoflar, akımlar ve felsefi dönemler arasında bazı benzerlikler görülse bile birbirlerinden pek çok konularda farklı bakışlara sahip olduklarını görürüz. Hatta aralarında hoca-talebe ilişkisi bulunan filozoflar arasında bile –sözgelişi Platon ve Aristo- arasında felsefelerinde ve görüşlerinde önemli farklılıkların olması kaçınılmazdır. Bütün bu farklı anlayışlara, aynı noktadan hareketle farklı sonuçlara ulaşmalarına rağmen bu kişilere filozof, faaliyetlerine de felsefe adını veriyoruz.

Felsefeyi hemen herkes tarafından anlaşılacak ve kabul görecektir şekilde tanımlamanın, felsefenin ne olduğunu tam olarak gözler önüne sermenin hiç de kolay bir şey olmadığı pek çok kişinin birleşebileceği bir durumdur. Felsefenin ilk önce bir insan etkinliği olması, insanın düşünme, akıl, konuşma, sorgulama, merak etme ve dil gibi özel yeteneklerini ortaya koyma fırsatını vermiştir.

Özellikle dil, insanla insan, insanla diğer var olan şeyler arasında birleştirici bir bağ kurmuştur. Dil, insan olmanın en iyi ifade şekli olarak görebiliriz. Çünkü dil

* Öğr. Gör., Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü.

olmadan insanla hayvan arasındaki olan düşünme, akıl ve konuşma gibi temel farklar ortadan kalkardı. Ayrıca dil olmadan insan, sanat, bilim, teknik ve felsefe gibi üstün başarılarla ulaşabilirdi, ne de toplum içerisindeki fikir ve duygularını ifade edebilirdi. Özellikle felsefe açısından baktığımızda güvenilir ve doğru bilgiye ulaşmada, zihnimizdeki kavramları doğru kullanabilmede düşünme-dil ve dil-felsefe arasındaki kuvvetli bir ilişki olduğu bir gerçektir. Felsefe tarihine baktığımızda Protogoras'ın, "İnsan her şeyin ölçüsüdür", Aristo'nun, "İnsan düşünen ve konuşan bir varlıktır", Plato'nun, "Felsefesiz kalmak dilsiz kalmaktır" gibi bu önemli filozofların sözleri söylediklerimizi doğrular mahiyettedir.

Yirminci yüzyılın önemli filozof ve felsefecilerinden biri olan Ludwig Wittgenstein'i (1889-1951) analitik ve lengüistik felsefenin kurucusu ve en büyük temsilcisi olarak görebiliriz. Bu anlayışa uygun olarak doğa bilimlerinin karşısına felsefeyi koymuş, dil üzerine yapmış olduğu araştırmalar felsefenin amacını düşüncüyü açık hale getirmek ve insanların ufuklarını aydınlatması gerektiğini ifade etmiştir¹. Wittgenstein'a göre, her felsefe bir dil eleştirisidir.² Felsefenin sonuçları, bayağı saçmalığın bir ya da diğer kısmının ve anlama yetisinin, başını dilin sınırlarına vurarak edindiği yumruların açığa çıkmasıdır.³ Felsefe konularında yazılmış çoğunlukla tümcelerin ve soruların yanlış olmadıklarını, ama bazen de kendi içlerinde saçma olduğunu görürüz. Bu yüzden de bu türden soruları hiçbir şekilde yanıtlayamayız, ancak saçmalıklarını saptayabiliriz. Filozofların çoğunlukla soruları ve tümceleri, dil mantığımızı anlamamamıza dayanır.⁴ Dilin amacı düşünceleri ifade etmektir. Bunun içinde felsefeden faydalanmak zorundayız.⁵ Felsefenin amacı, düşüncelerin, bilgilerin mantıksal aydınlanmasıdır. Felsefe ne bir doğa bilimi ne bir psikoloji ne de bir bilimdir. Felsefenin bilimler karşısındaki ortak varlık alanı hepsinin birer açıklama etkinliği olarak kendilerini ifade etmeleridir. Felsefe bir ölçüde varlık nedenini ortaya koymak ve kendisinin anlaşılır bir hale gelebilmesi için bilimden yararlanması da gerekir. Felsefenin işinin bilgi vermek, düşünce üretmekle kendini sınırlamaz, aynı zamanda verilmiş düşünceleri çözümleyerek farklı bakış açılarına da zemin hazırladığını görmek doğru olur.⁶

Felsefe metafizik cümleler ortaya koymamalıdır. Metafizik cümleler, doğru olmadıkları gibi yanlış da değildirler. Aynı zamanda anlamsız ve saçmadırlar. En doğru tavır metafizik için konuşmamak ve suskun kalmak doğru bir durum olarak görmek gerekir.⁷ Wittgenstein bir filozofun karşılaştığı bir felsefi problemi hastalık durumu benzetmesi yaparak, ilk önce hastalığın bir şekilde teşhis edilerek içinin düğümlerden açılmasının ön şart olduğunu, bunun yapılmaması durumunda felsefe bir tür

¹ Nejat Bozkurt, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2003, s. 253.

² Nejat Bozkurt, a.g.e., s.254.

³ L. Wittgenstein, Felsefi Soruşturmalar, (çev. Deniz Kanıt), Totem Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 68.

⁴ L. Wittgenstein, Almanca Aslıyla Tractatus Logice Philosophicus, (çev. Oruç Aruoba), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002, s. 45.

⁵ Felsefi Soruşturmalar, a.g.e., s.178.

⁶ Ömer Naci Soykan, "Wittgenstein Felsefesi Temel Kavram ve Sorunlar", Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, s. 50.

⁷ Soykan, a.g.m., s. 53, ayrıca, Ahmet Cevizci, Felsefe, Sentez Yayıncılık, Bursa 2007, s. 121-122'ye bakılabilir.

büyücülükten ve mitolojik unsurları kendi içinde barındıran anlamsız, bulanık ve karmaşık bir yapıya bürüneceğini belirtir.⁸ Filozofa sokaktaki adamda olduğu gibi her şey hazır olarak önüne verilmez. Kendi çözümlerini bulmak ve ortaya koymak zorundadır. Filozof deyim yerindeyse, cerrah değil, ama belki tedavi edici başka bir uzman hekim, ama en doğrusu bir pratisyen, bir “aile doktoru” olarak görülmelidir. Eğer hastalık ileri noktaya varmışsa hekimin (filozofun) yapacağı şey, hastalığı ortaya çıkaran yaşam tarzının değiştirilmesidir. Bunun da kolay bir şey olmadığını da görmek gerekir. Felsefe hastalıklarının bir temel nedeni olarak “tek yanlı perhiz”i gösterir. Bu, düşünmenin yalnızca tek tarz örneklerle beslenmesidir. Bu tarz bir düşünme, bir bakış açısı körlüğü demektir.⁹ Felsefe, hemen her soru ve kavram üzerinde ya da insanın varoluş halleri üzerinde hep yeniden düşünmeyi gerektiren bir bakış açısı sağlamaktadır. Çünkü felsefe sorularının nihai, kesin ve tamamlanmış bir yanıtı olmadığından, bu sorular, sürekli bir biçimde ve yeniden ele almayı gerektirir.¹⁰

Filozofun daha ileriye gidebilmesi için, matematiğin kavramlarını ve dilini kullanabilmelidir. Bir başka deyişle, felsefe matematiğe laf atmalı (onunla ilişki kurmalı), onu anlamadan felsefe yapmamalıdır. Felsefenin gelişmesinde matematiğin etkisi güneş ışığının ve patates filizlerine bıraktığı etkinin aynısıdır. Çünkü nasıl güneş ışınları bitkinin büyümesini, sağlıklı olmasını ve meyve vermesini sağlıyorsa, felsefenin aydınlatıcı ışığı da matematiğin kontrollü ve düzenli hale gelmesine yardımcı olmaktadır.¹¹ İnsan yalnız kendisine verilen olguları bilebilir; bu nedenle bilimin konusu yalnızca olgu ve olaylardır. Olgular ise ancak doğal ortamda belli yasalara uygun olarak gerçekleşirler. Bu yasaları kavramanın da şartları vardır; söz konusu yasaları kavramak için bilimsel bir yöntem ve ölçüt gerekir. Bu da ancak dil ve matematiksel mantıkla sağlanabilir. Bu durumda felsefenin yapacağı iş, bilimsel düşüncenin öğelerini oluşturan dil ve mantık kavramlarını incelemek, bu incelemeyi edinilen verilerle olay ve olguları açıklığa kavuşturur. Çünkü bilim de felsefe gibi bir mantık işidir.¹²

Felsefe sorunlarını ele alırken izlenecek yollardan biri de, bu sorunlara neden olan sözcüklerin anlamına ilişkin yanlışları aydınlatmaktır. Çünkü sözcük, bir dil varlığı olarak nesneyle bağlantılıdır. Bu bağlantı da nesnenin özünü değil, insana verilen yanıyla ilgilidir. Felsefenin görevi, nesneyle kavramı arasındaki varlık bağlantısından yararlanıp, sorunu çözümlenerek açıklığa kavuşturur. Sorunun çözümü de kavramın içeriğiyle ilgilidir. Kavramın içeriğiyle nesne arasındaki bağlantıda, uyum ve özdeşlik varsa varılan sonuç doğrudur ve gerçektir. Bunun karşıtı yanlıştır. Çünkü bir olayın gerçekliği, onu yansıtan kavramla ortaya konabilir. Wittgenstein bu görüşünü, matematiksel-mantıksal bir çözüm yöntemi uygulayarak açıklamaya çalışmıştır. Bu yöntemin temelini de, kavramlara karşılık olarak kullanılan birtakım simgeler oluşturur.¹³ Felsefenin amacı düşüncenin aydınlatılması, düşüncenin açık seçik bir

⁸ Soykan, a.g.m., s. 69

⁹ Soykan, a.g.m., s. 70

¹⁰ Mustafa Günay, Metinlerle Felsefeye Giriş, Karahan Kitabevi, Adana 2004, s. 9.

¹¹ Ömer Naci Soykan, Wittgenstein’in Yaşamı Felsefesi Yapıtları, MVT Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 41.

¹² Nejat Bozkurt, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları: Yorumlar ve Eleştiriler, Sarmal Yayınları, İstanbul 1995, s. 191.

¹³ Nejat Bozkurt, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları, s. 256.

biçime getirilmesi ise, bunun için felsefe dili ve simgelerini doğru dürüst kullanabilirse ancak o zaman bütün bilimler (matematik, mantık, metafizik, ahlak) doğrulanabilir ve denetlenebilir.¹⁴ Bir başka ifadeyle, felsefeyi; sözleri, cümleleri ve dili açık kılma etkinliği olarak tanımlayabiliriz. Ayrıca felsefe, dilin mantıki sorgulanması, bir dil eleştirisi olarak anlaşılır ve felsefenin rolü, evren hakkında bilinmez hakikatleri keşfetmek değil, anlamlı olan önermelerin mantıki sorgulanmasını yapmak olur. Wittgenstein'in deyişiyle analitik düşüncede felsefenin amacı; düşüncelerin mantıksal açıklanmasıdır.¹⁵ Artık felsefe bir öğreti değil, etkinliktir. Felsefenin sonucu, felsefi önermeler değil, fakat önermelerin açık kılınmasıdır.¹⁶

Felsefenin görevi yeni, ideal bir dil yapmak değildir; varolan dilimizin kullanılmasını daha bir açıklığa kavuşturmadır.¹⁷ Dilin sınırları, düşüncenin de sınırlarını gösterirken, söyleyemediğimiz ve konuşamadığımız şeylerin üstünde durmanın dil açısından bir getirisi olmayacaktır. Dil, her türden ideolojilerin, dinlerin, bilimlerin ve metafiziklerin boy gösterdiği bir alandır; bu yüzden de önermeler arası çatışmaları ve yanlış anlamaları ortadan kaldırmak, tüm semantik kirlenme ve yanlışlardan arınmış kusursuz bir dil kurmak ve son olarak da dünyanın bire bir betimlemesini oluşturan bir resim ya da modeli oluşturmak gerekmektedir. Bu da bize, dünyanın olguların toplamından oluştuğunu hatırlatır.¹⁸ Wittgenstein için felsefe bilime benzer bir şey de değildir. Bilim deneysel anlamda genellemeler oluşturmaya çalışırken, felsefe yüzeysel dilbilgisel alanıyla genellemeleri kırmaya çalışır. Bilim hipotezler ve tümdengelsel açıklamalarla ilerlerken, felsefe hayali örnekler ve ara durumların açık temsilleriyle çalışır. Felsefeyi dilbilgisi olarak düşünmek kimi zaman pedagoji kimi zaman da terapiye benzetilebilir.¹⁹ Bilim ile felsefenin alanlarının farklı olduğunu görmek gerekir. Felsefi problemleri çözmenin anahtarı doğa bilimi ya da doğa tarihinden çok dilbilgisidir. Bilimin doğa yasalarını keşfeden, kesin doğru bilgiler veren bir anlayışla bakmak yanlıştır. Bilim olsa olsa yalnızca dünyayı betimleme işini üstlenir.²⁰ Felsefe ve bilim arasındaki ortak noktası her ikisinin de bir açıklama etkinliği olmasıdır.²¹ Felsefeciler (filozoflar) bilim adamları gibi bir ev inşa etmedikleri gibi, bir evin temellerini bile atmazlar. Yalnızca bir odayı toplamaya çalışırlar.²²

Wittgenstein felsefenin amacı nedir? Sorusuna mecazlı bir deyişle, “sineğe, içinde bulunduğu şişeden çıkış yerini göstermektir” diyerek, şişenin içindeki sineği, yolunu şaşırılmış filozofa benzetir. Sinek camı görmediği ve ayırlamadığı için her uçuşa girişiminde cama toslayacaktır. Filozof da, dilin sınırlarını göremediği için, dilin

¹⁴ Nejat Bozkurt, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları, s. 259.

¹⁵ Nadim Macit, “Teolojik Dilin İmkânı Üzerine”, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara 2002, s. 5.

¹⁶ L. Wittgenstein, Almanca Aslıyla Tractatus, s. 59.

¹⁷ Nejat Bozkurt, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları, s. 261.

¹⁸ Nejat Bozkurt, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları, s. 258-259.

¹⁹ Newton Garver, “Gramer Olarak Felsefe” (çev. Fatma Canpolat), Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, s. 118.

²⁰ Ömer Naci Soykan, Felsefe ve Dil, Wittgenstein Üstüne Bir Araştırma, MVT Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 85.

²¹ Ömer Naci Soykan, a.g.e., s. 22.

²² Ray Monk, Wittgenstein Dahinin Görevi, (çev. Berna Kılınçer-Tülin Er), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2005, s. 430.

ve dünyanın sınırının üstüne üstüne gider ve ona çarpar. Ama sinek de filozof da bu hareketlerini usanmadan hareketlerini sürdürürler. Filozof ve sinek kendilerini çevreleyen sınırların ayırımını yapacak durumda değildirler.²³ Bir filozof için felsefe yapmanın kolay bir iş olmadığı farkındadır. Bunun bilicinde olarak felsefenin bir meydan okuma veya bir karşı çıkış olarak da görebiliriz. Her ne kadar felsefi davranış bir tür sakinlik ya da duygusuzluk gibi tanımlanırsa da, felsefi etkinlik heyecanlı ve duygulu bir ortamın sonucunda oluşur. Bazı karışık, bulanık, kavranılamayan durumlar karşısında duyulan heyecan, korku, arzu, umut ve merak ile de felsefi etkinlik başlar.²⁴

Filozofu filozof yapan, “bir düşünce topluluğunun yurttaşı olmamasıdır. Onu filozof yapan da budur.” Çünkü filozof yalnızdır ve her felsefe sorununa tek başına çözüm bulmaya çalışır.²⁵ Filozof felsefesinde çoğu kez aradığı sorulara cevap bulamadığı için, soruları sorularla geçiştirmeye çalışır.²⁶

Wittgenstein için bir filozofun felsefesinde ilk yapması gereken, dürüst ve içten davranarak düşüncelerini itiraf etmesidir. Bunun arkasından da iyice düşünebilmenin bir akıl sorunu olmaktan çok bir irade sorunu olarak görmek gerekir. Bununla birlikte aklımızı ve irademizi de sağlıklı hareket etmesi durumunda, hem filozof kendini kibir dünyasından kurtarır ve düzgün bir felsefe ortaya koymasına yardımcı olur.²⁷ Filozof her şeyi olduğu gibi ortaya koyabiliyorsa en aslı işi olan doğruyu arama işlevini gerçekleştirmiş olur.²⁸ Filozoflar çeşitli konularda ileri sürmüş oldukları görüşleri ve bakış açılarıyla diğer filozoflarla çoğu kez birbirlerine ters düşmeleriyle karşımıza çıkarlar. Oysaki bir bilim adamının başka bir bilim adamının bilimsel görüşünü paylaşmak zorunluluğunu hissederken, buna karşılık bir filozofun diğer filozofun felsefi görüşünü paylaşması beklenmez, hatta arzu da edilmez. Filozof, nasıl matematikçilerin yanlışlarını göstermek, matematiğin bir dalı üstüne ders vermek, matematikte buluş ya da icatlar yapmak amacını gütmektedir. Filozofun yaptığı temel işe bir yorumlama veya açıklama yapma etkinliği olarak bakmak doğru olur.²⁹

Wittgenstein felsefe içinde şüphenin yerinin ne olması gerektiği konusunda ilk önce, felsefenin ilk şüphe anlayışı olan; kesin bir doğrunun varlığından şüphe eden, doğru bilgiyi tamamen inkâr eden, her şeyden şüphe eden ve şüpheyi bir amaç olarak gören anlayışa karşı olduğunu belirtir.³⁰ İkinci şüphecî yaklaşım olan; şüpheyi bir araç olarak ele alan, şüphenin bir temeli olması gerektiğini belirten ve doğru bilgiye varmak için kullanılan Descartes’in yöntemsel şüphesidir. Wittgenstein için şüphenin bir temeli olmalı, şüphe bir dil oyununa dayanmalı, sırf inat olsun diye şüphe etmek akılca değildir. Ancak belirli nedenlerden dolayı şüphe edilmelidir. Bazen de şüphenin akılca olmadığı durumlar olduğu gibi, mantıkça imkânsız görüldüğü durumları da göz ardı

²³ Ömer Naci Soykan, Wittgenstein Yaşamı ve Felsefesi Yapıtı, s. 50.

²⁴ L. Wittgenstein, Almanca Aslıyla Tractatus Logice-Philosophicus, s. 59.

²⁵ Ömer Naci Soykan, Wittgenstein Yaşamı ve Felsefesi Yapıtları, s. 46.

²⁶ Ömer Naci Soykan, Wittgenstein Felsefesi Temel Kavram ve Sorunlar, a.g.m., s. 73.

²⁷ Wittgenstein, Dahinin Görevi, s. 523.

²⁸ Wittgenstein, a.g.e., s. 24.

²⁹ Ömer Naci Soykan, Felsefe Konuşmaları 1-Arayışlar, Küyerel Yayınları, İstanbul 1998, s. 314.

³⁰ Ömer Naci Soykan, Felsefe ve Dil, Wittgenstein Üstüne Bir Araştırma, MVT Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 214, ayrıca, Saul A. Kripke, Wittgenstein Kuralları ve Özel Dil, Litera Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 90-91-92 bakılabilir.

edilmemelidir.³¹ Şüphe etmekten şüphe etmek, her şeyden şüphe etmek değildir, tersine hiçbir şeyden şüphe etmemektir. Yani, her şeyden şüphe edecek olan bir şüphenin kendisini ortadan kaldırır. Eğer insan bir şeyden şüphe ediyorsa, şüphe etmekten de şüphe edeceğimize göre, şüphe etmemiş oluruz.³² Hayatın anlamı sorununu ilgilendiren ahlaki ve dini sorunlar karşısında şüpheciler bir tutumun ardına saklanmak imkânsızdır. Şüphecilik hem ahlaka uygun değildir, hem de mantıksal açıdan kabul edilemez. Şüphe yalnız bir soru olan yerde; bir soru yalnız bir cevabın bulunduğu yerde bulunabilir ve cevap ancak bir şeyin söylenebildiği yerde var olabilir.³³

Felsefeci ve filozofa düşen görev, felsefeyi teorilerin maskesinden kurtarmak gerekir. Çünkü felsefe özünde bir teori değil, fakat faaliyettir. Felsefe yapılan bir şeydir, ama sayıp dökülecek bir öğretiler bütünü değildir.³⁴

Wittgenstein'in felsefi tavrının birçok yönüyle Socrates'i anımsattığını söyleyebiliriz. Çünkü O, Socrates gibi soruların cevabını ararken acele etmeden, sabırlı davranırken, kendilerini ilgilendiren sorunlara karşı savaşır, mücadelesini sonuna kadar sürdürür, her malzemeyi en iyi şekilde kullanır. O'nun için geleneksel felsefeye ve belirlenmiş bir kuramın üzerine hareket etmeyi doğru bir durum olarak görmez.³⁵ Toplumun bize verdiği değerleri bir an bile düşünmeden peşinen kabul eden, sosyal baskıyla kararlarını veren, bedenimizin basit arzusuyla sürüklenen ve yaşamı sorgulamayan, hayatlarını başkalarının ellerine bırakmış insanlar ne felsefe yapabilirler nede yaşamın temel amacı olan araştırma ve bulma isteğini ortaya koyabilirler. Felsefe, insana birey olmanın yolunu açar. İnsanın bireyselleşmesini sağlar. Bu bireyselleşmeden kasıt; ilk önce kendi varlığına ve bilincine varması, bunun sonucu olarak düşüncelerini ve eylemlerini ortaya koymaya gayret etmesidir. Bu çerçevede felsefi düşünce, mevcut dar görüşlülükleri, dogmatizmleri, kısıtlamaları ve engellemeleri aşma konusunda uyarıcı ve değiştirici bir etkiye sahiptir.

Sonuç

Wittgenstein için, felsefenin ve filozofların en temel problemlerinin dil üzerine çalışmak ve bir dil felsefesi yapmaktır. Dil felsefesi içerisinde; dilin kapsamını, sınırlarını, dili kullanma, dili anlama ve dilin çözümlenmesinin yapılmasıdır. Felsefe, düşünme ve dil arasındaki kuvvetli bir ilişkiyi barındırır. Dil olmadan düşüncenin kendisini ifade edebilmesi mümkün değildir. Eğer felsefe temelde bir düşünme etkinliği ise, dil olmadan ne düşünme süreci gerçekleşebilir ne de felsefenin etkin olarak kendisini gösterebilir. Basit bir ifadeyle söylemek gerekirse, felsefe kendini dille anlatır ve ortaya koyar. Felsefeci bu dile kendi bakış açısını ve bireyselliğini katarak bir felsefi yaklaşıma veya felsefi düşünceye zemin hazırlar.

Dilin felsefede etkin ve belirleyici rolü sadece felsefede değil, bilim kuramından dilbilime, toplumbilime, etnolojiye, antropolojiye, psikolojiye, pedagojiye, edebiyata

³¹ Soykan, a.g.e., s. 215.

³² Soykan, a.g.e., s. 216.

³³ Jean Greisch, Wittgenstein'da Din Felsefesi, (çev. Zeki Özcan), Asa Kitabevi, Bursa 1999, s. 38.

³⁴ P. Feyerabend, "Wittgenstein Felsefi Araştırmaları", (çev. Doğan Şahiner), Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, s. 183.

³⁵ Hans Sluga, "Wittgenstein Yaşamı ve Yapıtları", (çev. Sevinç Altınçekiç), Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, s. 35-36.

hemen hemen tüm dil-kültür alanına yayılmış olması ne kadar etkin ve belirleyici olduğunu bize gösterir.

Wittgenstein'a göre, kişi felsefe yapmaya başlamadan önce, dilin, kendisini saptırabilme yollarını ve saptırdığı yolları araştırmak zorundadır. O'nun felsefe yapma biçimi işte bu anlayıştan çıkar: Felsefe, dil konusundaki yanlış ve sahte kabullerimizin, dünya üzerine olan düşüncelerimizi nasıl saptırdığının çok yönlü bir biçimde araştırılmasıdır.

Felsefenin amacı düşüncelerimizin mantıksal olarak açıklanması ise, başta dil-mantık, dil-matematik, dil-düşünce arasında birbirlerini tamamlayan kuvvetli bir ilişkinin sağlanması gerekir. Felsefe, donuk, bulanık, karmaşık düşüncelerimizin bir tür aydınlatılması etkinliği iken, felsefeyi bir öğretiler yığını olarak görmekte yanlıştır. O zaman felsefe, geçmiş teorilerin bir devam olması kadar, belirli bir felsefi geleneğinde devam ettirilmesi anlamına gelecektir, buda beraberinde felsefe ve filozofun yeniye arayan, araştıran, sorgulayan, yorumlayan ve çözümleyen yönlerini göz ardı etmiş oluruz. Filozofların hareket noktaları ve tutumları birbirinin devamı veya aynısı olsaydı, farklı felsefeler ve yaklaşımlar olmayacak, buda beraberinde felsefenin genel-geçer, objektif ve kesin bilgiye dayanacaktı. Oysaki, felsefi bilgi bu tür bir bilgi değildir. Böyle bir bilgi ancak bilimsel bilgi için söz konusudur.

Felsefenin görevi, bir tür terapidir, tedavidir. Felsefi problemlerle kafası karışmış ya da çıkmaza girmiş kişiye, insanların kullandıkları dil oyununun kuralları anlatılarak yardımcı olunabilir. Wittgenstein'a göre, insanı yanlışla sürükleyen şey, onun sözcüklerin bir oyunda nasıl kullandıklarına bakarak, aynı sözcüklerin başka bir oyunda da aynı şekilde kullanılacaklarını düşünmesidir. Bunun için her dili doğal çerçevesi içinde ele almalı ve insanların bir şeyler söyledikleri zaman, içinde buldukları durumları, bunların söylenmesine eşlik eden davranışları hesaba katmalıyız.

Kaynakça

- Bozkurt Nejat, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları, Morpa KültürYayımları, İstanbul 2003.
- Bingöl Abdulkudüs, "Dil-Anlam ve Felsefe", Felsefe Dünyası Dergisi, Sayı 1, Ankara 1991, ss. 22-26.
- Bozkurt Nejat, 20. Yüzyıl Düşünce Akımları: Yorumlar ve Eleştiriler, Sarmal Yayınları, İstanbul 1995.
- Cevizci Ahmet, Felsefe, Sentez Yayıncılık, İstanbul 2007.
- Cevizci Ahmet, Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yayınları, İstanbul 2000.
- Demir Ömer, Bilim Felsefesi, Vadi Yayınları, Ankara 2000.
- Fleischer Margot, 20. Yüzyıl Filozofları, İlya Yayıncılık, (çev. Akın Kanat), İzmir 2003.
- Feyerabend P., "Wittgenstein Felsefi Araştırmaları", (çev.Doğan Şahiner), Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, ss. 155-190.
- Garver Newton, "Gramer Olarak Felsefe", (çev. Fatma Canpolat), Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, ss.106-132.
- Günay Mustafa, Metinlerle Felsefeye Giriş, Karahan Kitabevi, Adana 2004.
- Greisch Jean, Wittgenstein'da Din Felsefesi, Asa Kitabevi, Bursa 1999.

- Gündoğan Ali Osman, “Filozof ve Felsefe Hakkında”, Felsefe Dünyası Dergisi, Sayı 10, Ankara 1993, ss. 40-46.
- Kripke A. Saul, Wittgenstein Kurallar ve Özel Dil, (çev. Berat Macit), Litera Yayıncılık, İstanbul 2007.
- Macit Nadim, “Teolojik Dilin İmkânı Üzerine”, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara 2002, ss.1-36
- Monk Ray, Wittgenstein Dâhinin Görevi, (çev. Berna Kılıçer-Tülin Er), Kabalcı Yayınları, İstanbul 2005.
- Porzığ Walter, Dil Denen Mucize, (çev. Vural Ülkü), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- Poyraz Hakan, Dil ve Ahlak, Vadi Yayınları, Ankara 1996.
- Soykan Ömer Naci, Arayışlar Felsefe Konuşmaları, Küyerel Yayınları, İstanbul 1998.
- Soykan Ömer Naci, Wittgenstein Yaşamı Felsefesi Yapıtları, MVT Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Soykan Ömer Naci, Wittgenstein Üzerine Bir Araştırma-Felsefe ve Dil, MVT Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Soykan Ömer Naci, “Wittgenstein Felsefesi Temel Kavramlar ve Sorunlar”, Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, ss. 40-80.
- Soykan Ömer Naci, Felsefe Konuşmaları 1- Arayışlar, Küyerel Yayınları, İstanbul 1998.
- Slugan Hans, “Wittgenstein Yaşamı ve Yapıtları”, (çev. Sevinç Ayçekiç), Cogito Dergisi, Sayı 33, İstanbul 2002, ss. 11-40.
- Wittgenstein Ludwig, Almanca Aslıyla Tractatus Logice Philosophicus, (çev. Oruç Aruoba), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.
- Wittgenstein Ludwig, Felsefi Soruşturmalar, (çev. Deniz Kanıt), Totem Yayıncılık, İstanbul 2006.